

sèc/roèssec), o sigui tant *gàrgola* com *gargòla*.⁶

Bullir: men. *gargulí* «decuit de malvins i gínjols», remei de la tos (Camps Merc., *Folkl.* II, 28). A causa del *glo-glo* de l'aigua de pluja rajant per les canaleres: *gàrgola*, també cast. [1611], oc. *gargola*, fr. ant. *gar-goule*; molt antic en català, on ja el trobem en docs. del S. xv, com en uns comptes d'artesans monàstics barcelonins: «--- picar les *gàrgoles*, e alguna altra feyna, al terrat de la claustra ---», a. 1457 (CaCandi, *MiscHistCat.* II, 212), i en uns de ross. més o menys 10 coetanis («e metrà les *gàrgoles* qui lansaran ---»), nota incoempta *InvLC.*).

O, fora de la Romània: *gargala*, que hom creu manllevat del romànic, figura ja en els antics glossaris germano-latins estudiats en l'article monogràfic de Kluge, 15 i allà hi hagué variant vocàlica *gurgula* que ja apareix (des de més antic que manlleus com *körper*) en alt-al. antic, baix-al. i neerl., si bé el significat és ambigu, avui sobretot (*gurgel*, *gorgel*) 'gargamella', 'engolidor' i 'gàrgara' (cf. encara Brüch, *ZRP.* II, 512-3; Whatmough, 20 *Dial. Anc. Gaul*, 145).

Per altra part, en forma masc.: +*gàrgol* és, en el Nord valencià 'doll o raig gruixut d'aigua', 'cada gola per on emergeix una deu' i 'canó que li dóna sortida': «sempre hi tindrà per beure perquè ix un gran 25 *gàrgol* d'aigua», Les Useres (1961), a dins la mina, allà on raja, per netejar-la-hi «hem d'entrar fins als *gàrgolz de la font*», Vilafamés (id.); mot bell i expressiu, útil sobretot en valencià central on està tan arrelat el suspecte *xorro*, al qual reemplaça tan bé com *doll* i *raig*, 30 no tan acceptats allà, cf. *garganyol*, infra. Cast. *gàrgol* «ranura para encajar una pieza» (*DAut.*) no sé si té ús enlloc en català (*galze* li fa concurrència), però amb variant terminal «*gàrguil* motllo de ferro que s'omple de fang per fer una teula» (*DAG.*) en resta a prop; per 35 a aquest *gàrgol*, veg. Schuchardt (*ZRP.* xxvi, 418) i Jud (ib. xxxviii, 52n.).

En canvi a les terres de l'Ebre hi ha avui, amb l'alta accentuació, *gargòla*, però com a nom d'un atuell de terrissa per beure a galet, gargoletant: el meu pare 40 i jo en veiérem a Miravet el 1923; amb nota d'ell: «cantir pròpiament dit, diferent del *pixell* i del *kànte* ['gerra']», i del fet d'allà escriví «va veure el nostre filàntrop, sobre un relleix del mur, un pa de nou lliures i una *gargola* plena d'aigua ---» (*Silèn*, cap. 16, p. 206); «cantiret típic de terra cuïta, amb dues anses», Bladé (*Benissanet*, 156); «petit cantiret d'un broc i dues nanses, a l'estil aragonès, destinat a contenedre d'aigua ---», Amades (Gandesa, *Excursions* III, 125).

AMB-R. Per a 'gàrgares', com que *γαργαρισμός* ja existia en grec, igual que *γαργαρίζειν* per 'fer gàrgares', i foren calcats tot seguit pel llatí, han passat, per via sobretot culta, a totes les llengües modernes, i també al català: *gargarisme* ja es troba preceptuat junt amb *crestiris* en un text barceloní de 1254, i amb grafia aproximada *guargarisme* en Arnau de Vilanova, *garga-* en d'altres no gaire menys antics (*Tres. de Pobres*, *DAG.*), Alcoati etc.; encara Lacav. i Belv. registren només *gargarisme*, *gargarizar* i *gargarizament*. *Gàrga-* 60

res [Lab. 1839], derivat radical, degué coexistir, però, popularment (evitat pels tècnics que ens han deixat escrits de tals coses), com hi ha coexistit en romanès *gàrgără*, i a se *gargarisi* «gargariser» (cf. Schuchardt, *ZRP.* xxvi, 586-8), cf. angl. *gargle*, al. *gargeln*, cast. *gàrgaras* [1581], car apareix des de molt antic en mossàrab *gàrgala* en el nostre *RMA.*, *gàrgara* (arabitzat, amb plural *gàrgàil*) en l'espanyol Abenwáfíd (Dozy, *Suppl.* II, 207) i en l'algerià Beaussier. *Gargareig*. *Gargari*. *Gargaritzar*, -*garitzament*. *Gargoll*; *gargolla*; *gargollaire*. *Gargollassa*.

AMB-N, que és sobretot en la combinació -NT. *Garganta* que és el mot normal per a 'gola' i 'gargamella' en cast., allà una constant de l'idioma [Berceo], no ha estat mai un mot català en el sentit anatòmic (només com a intolerable castellanisme, ja *DT.* 1647, rebutjat, però, per tots els seus seguidors i èmuls). Tampoc ha funcionat viu, històricament, en l'acc. topogràfica de 'congost', 'gola, gorja de muntanya, escanyall', però en aquest la toponímia conserva força testimonis d'un temps remot en què es degué usar entre nosaltres amb aquest valor, com a formació paral·lela a la hispano-portuguesa, que no és estranya a certes zones occidentals (veg. *DCEC*). D'aquell temps degueren restar en ús alguns derivats (infra), i en particular el verb *gargantejar* 'xerrar superabundantment, parlar pels colzes', que ja figura com a rima en -*éga* en el *Torcimany* (115.36), el *DAG.* el cita en un coetani, i és un mot afavorit per NFranch (S. XIV) tot i no existir en italià ni en el Boccaccio: «dic-te que'l seu *guargantejar* és tant que molt més parlaria ab un quart d'ora, y sens trebayll, que no han fet ni farien deu mil reladors en cent anys», «si tu aguessas vistes les sues gualtes --- e si rellar e *guaguantejar* la aguessas oyda ---» (*Corbatxo*, *BDLC* XVII, 101, 73 i ja 67). Per a *gargansó*, -*xó*, infra.

Garganyol, -*inyol*, -*anyot*, on almenys en part hauran col·laborat sinònims com *canyó*, *canó*, *gàrgol*. Canigó «*gargunyol* ou *garganyol* m. la sortie d'une source assez puissante» (Jampy); a l'Alt Pallars, però, *gargayól* és la 'gola' (Tor i Areu, 1932-3) i a la Vall de Cardós *gargayót* 'la nou del coll' (Tavascan, 1934).

AMB SIBILANTS. Oc. ant. *gargasson* (ja en quatre textos en prosa dels Ss. XIII-XIV, *Sta. Doucelina*, fi segle XIII, prov. etc.; *PSW* IV, 65; *FEW* IV, 58b); «entrée du gosier, gosier, pharynx», *TdF* i usat per Mistral mateix: «chourlon au pource / e fan petà lou *gargasoun*» (*Nerto* v, 259), també aranès *gargasún* 'gargamelló, úvula': l'ètimon hagué de ser amb *çj*, tenint en compte el való *garguechon* i Garfagnana *gargazzo*; deçà els Pirineus apareix en les formes *gargansó* o *garganxó*, evidentment alterades per influència del tipus *garganta*; sens dubte una formació *GARGANTIONE (com admetia jo *BDC* XXIII, 293) teòricament hauria estat possible, encara que fos notable tal formació arcaica sobre una creació onomatopèica de data purament romànica, però les formes estrangeres citades s'hi oposen, i tampoc s'ajusta bé al rigor fonètic.⁷

En català el mot s'usa a l'Alt Pallars: *gargansó* «la gola» (Tor, 1932), «entre el bec i el pap en l'aparell